

CÍLE

- Poster prezentuje dílčí výsledky výzkumu autorů, kteří se zaměřují na širší socioekonomické souvislosti fenoménu soukromého doučování.
- Cílem příspěvku je **zmapovat nabídku soukromého doučování pro žáky základních a středních škol v České republice**.
- Výzkumné otázky:
 - Jací poskytovatelé (jaké typy poskytovatelů) nabízejí soukromé doučování pro žáky základních a středních škol ve školních předmětech?
 - Jakým způsobem prezentují jednotliví poskytovatelé své služby? Jak se mezi sebou liší a v čem jsou naopak podobní?
 - Jaké požadavky mají agentury a zprostředkovatelské portály na odbornost a kompetence doučujících?
 - Za jakou cenu nabízejí jednotliví doučovatelé své služby v jednotlivých školních předmětech?
 - Jaká je kvalifikace a profesní profil těchto doučujících?
 - Jak se liší jejich nabídka v jednotlivých krajích České republiky?

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Soukromé doučování je doplňující výuka obvyklých školních předmětů za úplaty nad rámec výuky ve škole (Silova, Budiene, & Bray, 2006). Cílem soukromého doučování je nejčastěji zlepšení školních výsledků, příprava na přijímací zkoušky nebo také rozšíření znalostí nad rámec školního kurikula, tzv. *enrichment*.

Výhodami, které nabízí soukromé doučování v porovnání s formálním vzdělávacím systémem, jsou například možnost poskytování častější zpětné vazby o průběžných studijních výsledcích nebo schopnost individualizovanějšího přístupu, přizpůsobení výuky konkrétním potřebám doučovaného žáka. Zároveň však z kvantitativních sociologických výzkumů vyplývá, že doučování zdaleka není dostupné všem žákům bez rozdílu a že výše příjmů rodiny má spolu s nejvyšším dosaženým vzděláním rodičů a velikostí sídla bydliště významný vliv na participaci na soukromém doučování (např. Dang & Rogers, 2008).

Při výzkumu poskytovatelů soukromého doučování v České republice vycházíme ze studie Emily Tanner z londýnské univerzity, která se svým týmem vytvořila typologii poskytovatelů soukromého doučování v Anglii (Tanner et al., 2009):

- notice board* – inzertní portál, který zveřejňuje inzerci lektorů poskytujících soukromé doučování. Kontakty na jednotlivé lektoři jsou uveřejněny, potenciální klient kontaktuje přímo zvoleného lektora.
- mediated notice board* – zprostředkovatelský portál, který nabízí databázi registrovaných lektorů. Kontakt mezi lektorem a potenciálním klientem zprostředkuje portál.
- traditional agency* – tradiční agentury, které mají databázi lektorů, jež přidělují klientům na základě poptávky. Doučování může probíhat jak v jejich prostorách, tak v domácím prostředí u klienta nebo na smluveném místě, kam mohou lektoři docházet.
- educational centre* – vzdělávací centrum, které nabízí doučování výhradně ve svých prostorech, zpravidla se zaměřuje na skupinové kurzy.
- individual tutors* – jednotlivci, kteří poskytují služby soukromého doučování.
- small agency* – malé agentury představující neoficiální síť lektorů, které reprezentuje jeden z nich a předává zakázky také ostatním.

Výzkum soukromého doučování jako celosvětově významného fenoménu nabývá v posledních deseti letech neustále na intenzitě. V České republice je výzkum soukromého doučování teprve na počátku. Analýza nabídky poskytovatelů soukromého doučování je výchozím krokem pro pochopení tohoto fenoménu a jeho dalším výzkumem.

METODOLOGIE

Mapování nabídky soukromého doučování probíhalo ve dvou fázích:

1) Sběr dat o různých typech poskytovatelů a jejich kvalitativní analýza

- Využita byla technika internetového vyhledávání (katalog firmy.cz, následně vyhledávač Google).
- Kritéria pro zařazení do analýzy:
 - Služby daného poskytovatele jsou zaměřeny na doučování (mimoškolní výuku) ve školních předmětech (výběr jsme omezili na následující předměty: chemie, fyzika, český jazyk, matematika, biologie, dějepis, společenské vědy, zeměpis, angličtina, francouzština, španělština, ruština, němčina, italština).
 - Služby jsou určeny žákům základních a středních škol (je to explicitně uvedeno na webové stránce nebo to implicitně vyplývá z obsahu stránky).
 - Služby jsou placené (nejedná se o doučování dobrovolníky např. v rámci programů podpory pro znevýhodněné žáky) a probíhají nad rámec výuky ve škole.
- Analyzováno celkem 102 webových stránek různých poskytovatelů doučování.

2) Sběr dat o individuálních soukromých doučujících a jejich kvantitativní obsahová analýza

- jednotlivci inzerují své služby na zprostředkovatelských portálech formou osobní prezentace s údaji o své kvalifikaci, doučovaných předmětech, ceně doučování atd.
- Jednotkou analýzy byl konkrétní profesní profil jednotlivého individuálního poskytovatele.
- Identifikováno bylo osm relevantních portálů, analýza zúžena na jeden, který byl vybrán na základě těchto kritérií:
 - počet registrovaných doučujících v námi zvolených školních předmětech,
 - množství informací, které o sobě jednotliví doučující na portále zveřejnili,
 - široké regionální pokrytí v rámci celé České republiky.
- Tato kritéria nejlépe splňoval portál www.naucim.cz, analyzovány byly všechny profesní profily individuálních doučujících (n=2058) ve vybraných školních předmětech a všech regionech.

VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

Typy poskytovatelů soukromého doučování

(výsledky analýzy webových stránek v katalogu firmy.cz a Google)

- Zastoupeny byly typy: **jednotlivci** (44 %), **vzdělávací centrum** (21 %), **online doučování** (12 %), **zprostředkovatelský portál** (10 %), **inzertní portál** (4 %), **tradiční agentura** (3 %), **malé agentury** (4 %), **franšízová agentura** (2 %). Typologie Tannerové et al. (2009) byla rozšířena o dva typy.
- Prezentace služeb poskytovatelů je velmi podobná (kromě jednotlivců), přehledný a přátelský web, **doučování ze všech předmětů se nabízí po celé ČR**.
- Pro maximální pohodlnost jsou v nabídce poptávkového formuláře předem zadány také cílové skupiny doučování (ZŠ, SŠ), často je k dispozici mapa České republiky s jednotlivými kraji a okresy, v některých případech lze přímo zadat název města.
- Často deklarovaným cílem soukromého doučování je **zlepšení školních výsledků a příprava na přijímací zkoušky**. Jedna lekce je zpravidla nabízena v délce 60 nebo 45 minut.
- Zpětná vazba** o průběhu a výsledcích doučování vyžadují zprostředkovatelé **jen zřídka, na lektoři nejsou kladeny zvláštní nároky**, vzdělání a pedagogické schopnosti nebývají nijak ověřovány, kvalita výuky není kontrolována. Explicitní snaha o vyšší standard kvality nabízených služeb byl zaznamenán pouze jednoho zprostředkovatelského webu.
- Podmínky spolupráce s klienty i lektoři jsou velmi podobné, **zprostředkování je obvykle pro klienty zdarma, lektoři platí inzertnímu portálu za registraci** (cca 600 Kč/rok), zprostředkovatelskému portálu navíc **provizi z každé lekce**, přestože většinou nenabízí lektorům žádnou přidanou hodnotu.

VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ

Soukromé doučování poskytované jednotlivci

(výsledky analýzy profilů doučujících na portálu www.naucim.cz)

- V souladu s literaturou (např. Bray, 1999, 2009) se potvrzuje významně **vyšší objem nabídky soukromého doučování sídlech s větším počtem obyvatel**, zejména v hlavním městě a jeho okolí (viz kartogramy).
- V nabídce předmětů dominují **angličtina, matematika a český jazyk**. Preference těchto předmětů (MA, AJ a národní jazyk) není ve srovnání se situací v jiných zemích (např. Anglie, Ireson & Rushforth, 2011; Německo, Mischo & Haag, 2002; Rakousko, Feistritzer, 2014) nijak výjimečná.
- Mezi individuálními poskytovateli doučování se objevují osoby **všech věkových kategorií** (nejmladší je 15 let, nejstaršímu registrovanému doučujícímu je 84 let!). Průměrný věk je 34 let (SD=13) a 50 % registrovaných lektorů má 31 nebo méně let.
- Více než polovina** registrovaných doučujících má **vysokoškolské vzdělání** (včetně dvou docentů!), u osob, které neuvedly akademických titulů (n=982), se ve 20 % případů jednalo o středoškolské a ve 35 % případů o vysokoškolské studenty.
- Mezi soukromými doučujícími se objevil poměrně **vysoký počet učitelů základních nebo středních škol** (29 %), dále 27 % vysokoškolských studentů, v 9 % případů nabízeli doučování středoškolským studentům.
- Mezi nejdražší kraje patří hlavní město a Středočeský kraj, průměrné ceny doučování na Moravě a ve Slezsku (M=214, SD=70) jsou nižší než průměrné ceny v Čechách (M=256, SD=84).
- Lineární regresní analýza ukázala, že **čím starší a čím vzdělanější doučující je, tím vyšší je i jím nabízená cena doučování**.

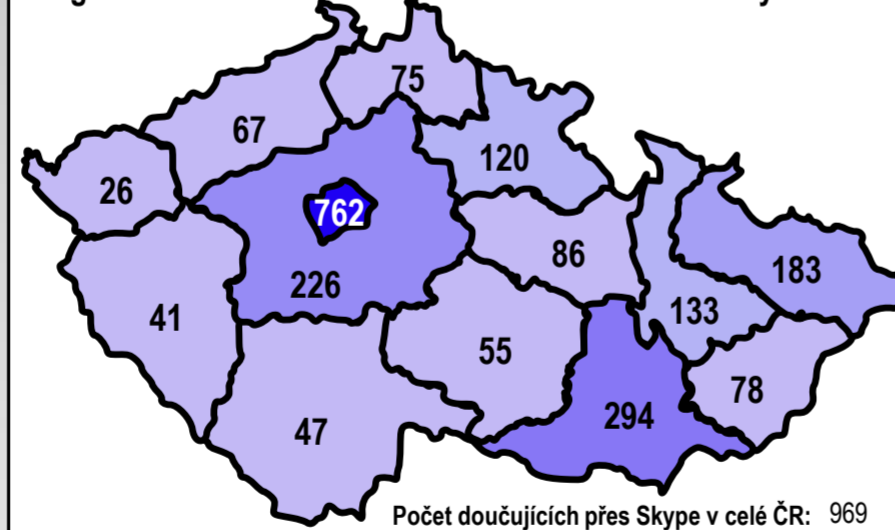
ZÁVĚRY

- Na českém trhu existuje velké množství poskytovatelů doučování, kteří nabízejí své služby za velmi rozdílných (cenových) podmínek a kteří mají různé kvalifikační předpoklady, což s sebou přináší výzkumný problém vztahu kvality a ceny této formy vzdělávání.
- Nezanedbatelnou část skupiny individuálních poskytovatelů tvoří učitelé základních a středních škol, další výzkumná pozornost by proto měla být věnována jejich motivaci a senzitivitě k etickým otázkám.
- Další výzkumné aktivity by se měly zaměřit také na poptávku po těchto službách, jejich míře a způsobu využívání.

BIBLIOGRAFIE

- Bray, M. (1999). *The Shadow Education System: Private Tutoring and its Implications for Planners*. Paris: International Institute for Educational Planning.
- Bray, M. (2009). *Confronting the shadow education system: What government policies for what private tutoring?* Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Feistritzer, G. (2014). *AK-Studie: Nachhilfe in Österreich, Bundesweite Elternbefragung 2014 Studienbericht*. Wien: AK-Wien, Abteilung Bildungspolitik.
- Ireson, J., & Rushforth, K. (2011). Private Tutoring at Transition Points in the English Education System: Its Nature, Extent and Purpose. *Research Papers in Education*, 26(1), 1–19.
- Mischo, C., & Haag, L. (2002). Expansion and effectiveness of private tutoring. *European Journal of Psychology of Education*, 17(3), 263–273.
- Silova, I., Budiene, V., & Bray, M. (2006). *Education in a Hidden Marketplace: Monitoring of private tutoring*. New York: Open Society Institute.
- Tanner, E. D. (2009). *Private Tuition in England*. London: National Centre for Social Research, Institute of Education, University of London.

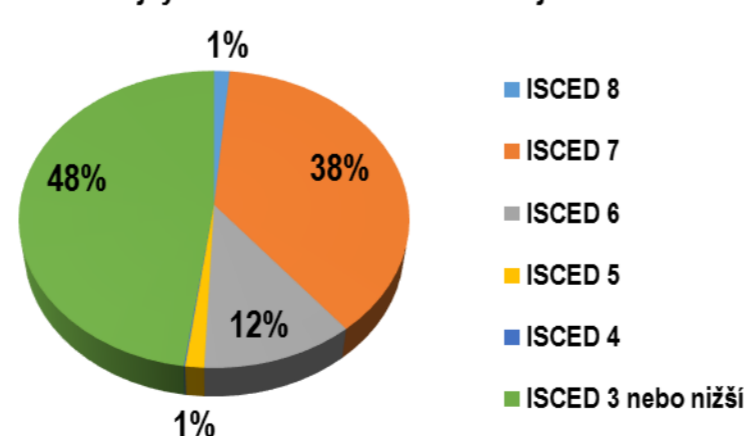
Geografické rozložení nabídky individuálních soukromých doučujících

Počet doučujících přes Skype v celé ČR: 969
Celkem za ČR: 3162

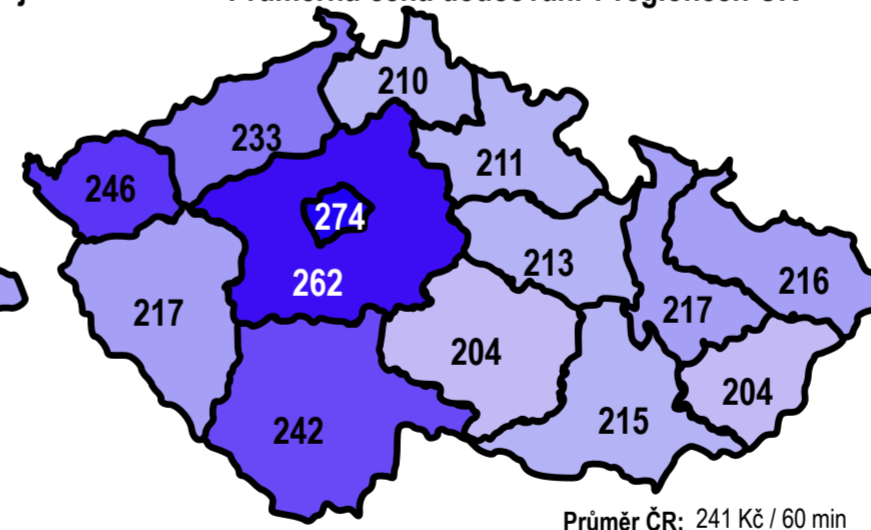
Kartogram znázorňuje počet doučujících registrovaných v jednotlivých krajích ČR (portál www.naucim.cz). Pokud stejný doučující nabízel své služby ve dvou nebo více krajích, byl zahrnut v každém z těchto krajů své působnosti.

Nejvyšší dosažené vzdělání doučujících

Nejvyšší dosažené vzdělání doučujících jsme určili na základě uvedených akademických titulů konkrétního lektora, pro klasifikaci byla použita škála ISCED z roku 2011 (portál www.naucim.cz, n=2058).

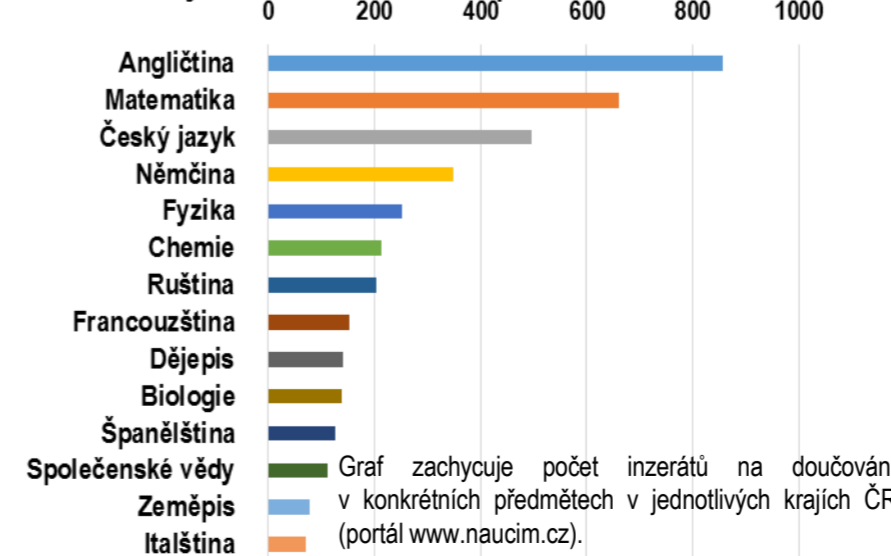
Průměrná cena doučování v regionech ČR

Průměr ČR: 241 Kč / 60 min

Kartogram znázorňuje průměrnou nabízenou cenu (v korunách) za 60 minut doučování u registrovaných doučujících v jednotlivých krajích ČR (portál www.naucim.cz).

Nabídky doučování ve školních předmětech

Graf zachycuje počet inzerátů na doučování v konkrétních předmětech v jednotlivých krajích ČR (portál www.naucim.cz).